

การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อน
เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข*
The Empowerment of People Sector Network for the Development
of a Happy Multicultural City

¹ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์, ²พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี,

³พระมหาณัฐ สติเวปุลโล และ ⁴ชนันภรณ์ อารีกุล

¹Khantong Wattanapradith, ²Phranmaha Nuntawit Kaewbooddee,

³Phramaha Nat Sativepullo and ⁴Chananporn Areekul

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³วัดทองนพคุณ

⁴มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

^{1,2}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

³Wat Thongnoppakhun, Bangkok, Thailand.

⁴Srinakharinwirot University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: khantong.wat@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ กลุ่มแกนนำพลเมืองอาสา 20 คน และเครือข่ายในพื้นที่ 10 ตำบล ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การถอดบทเรียนด้วยเทคนิคทบทวนหลังปฏิบัติงาน (AAR) การดำเนินกิจกรรมโครงการแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 ระยะ (1) เตรียมคน เตรียมข้อมูล วิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2) ปฏิบัติการพัฒนาเสริมสร้างพลังผู้นำอาสาสร้างเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม (3) ปฏิบัติขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยการเสริมสร้างพลังเครือข่าย (4) เหลียวหลังแลหน้า ทบทวนการทำงาน และวางแผนรวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข 2) กลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 5 หลักการที่สำคัญ 1) การร่วมกลุ่มแกนนำอาสา 2) การร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 3) การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน 4) พลังแห่งการร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย 5) การมีกลไกฉันทามติบนฐานคิดการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน องค์ความรู้

จากการวิจัย คือ โมเดล “PAR SUK: สานพลังผู้นำอาสา สร้างการมีส่วนร่วมเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” PAR-Participatory หมายถึง การดำเนินโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม SUK (สุข) หมายถึง เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ จิตภาพ ปัญญาภาพ กายภาพ และสังคมภาพ ด้วยวงจร 4 ขั้น คือ 1) พลังแห่งการร่วมกลุ่มผู้นำอาสา 2) พลังแห่งการร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 3) พลังแห่งการร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายผู้นำอาสา 4) พลังแห่งการร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลัง; เครือข่ายภาคประชาชน; เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to develop the empowerment of people sector network for the development of a happy multicultural city in Ayutthaya province; and 2) to present the mechanism to empower people sector network for the development of a happy multicultural city in Ayutthaya province. The study employed a participatory action research. Key informants comprised 20 leaders of volunteer citizens and 10 districts of network in Ayutthaya province. The tools used for data collection were focus group discussion, workshop, taking lesson learned through the after action review method, and participatory activities. The obtained data were analyzed by content analysis.

From the study, it is found as follows: 1) The empowerment of people sector network for the development of a happy multicultural city in Ayutthaya province consists of 4 stages which are (1) preparing people and information, as well as analyzing perception of happiness in Ayutthaya province, (2) implementing volunteer leader empowerment to build a participatory network, (3) putting the plan into practice and empowering networks to create a happy multicultural city, and (4) reviewing work and planning network power to expand happy areas; 2) The mechanism to empower people sector network for the development of a happy multicultural city in Ayutthaya province consists of 5 main principles which are (1) forming an alliance of volunteer leaders, (2) co-learning for transformation, (3) participating in building happiness within the community, (4) power of communication to expand the network, and (5) having good friends (*Kalayāṇamitta*) to develop community based on the research. The 'PAR SUK model: empowering volunteer leaders, building participation for the development of a happy multicultural city' is a body of knowledge gained from the study. 'PAR' stands for Participation, while 'SUK' refers to a happy multicultural city that covers 4 aspects namely, mind, wisdom, physical body, and society. The 4-stage cycle include (1) the power of a volunteer leader alliance, (2) the power of co-learning for transformation, (3) the power of building happiness within the community based on the network of volunteer leaders, and (4) the power of communication to expand the network.

Keywords: Empowerment; Public Sector Network; A Happy Multicultural City

บทนำ

ในยุคที่โลกกำลังเผชิญภาวะวิกฤตแห่งความผันผวน (Disruption Crisis) นอกจากจะนำมาซึ่งวิกฤตการณ์เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นตัวเร่งให้เกิดช่องว่างทางสังคมทั้งมิติของการอยู่ร่วมกัน และความเหลื่อมล้ำในสังคม อันเกิดจากความกระจุกตัวของความมั่งคั่งและการกระจายตัวของหนี้สินภาคครัวเรือน ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางพัฒนาประเทศทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยในอดีตมุ่งเน้นแต่จะเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีตัวชี้วัดคือ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศ (Gross Domestic Product/GDP) จนละเลยการรักษาสมดุลมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้ความสุขของคนในประเทศอันเป็นเป้าหมายที่แท้จริงกลายเป็นภาพเงาที่เลื่อนลอย จึงเกิดคำถามว่า แม้ตัวเลขเศรษฐกิจเติบโตแต่ทำไมประชาชนยังไม่มีความสุข ในทางกลับกันเกิดภาวะความซึมเศร้า ความเครียดวิตกกังวลจนนำไปสู่การฆ่าตัวตาย ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัว (Phramaha Suthit Apakaro and Intharasuwan, 2010)

ดังนั้น “ความสุข” จึงไม่ใช่จุดหมายปลายทางสำหรับมนุษย์ในระดับปัจเจกเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ยังเป็นจุดหมายร่วมกันทั้งในระดับสังคม ประเทศชาติ และนานาชาติ ซึ่งปัจจุบันต่างก็มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและทำให้ประชาชนเป็นสุข โดยการวัดมวลรวมประชาชาติ ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัดในการประเมินความสุข ได้แก่ **การประเมินชีวิต อารมณ์เชิงบวก อารมณ์เชิงลบ** ปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้วิเคราะห์ 6 ปัจจัย ได้แก่ รายได้ต่อหัวของประชากร การสนับสนุนทางสังคม อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี ณ แรกเกิด เสรีภาพในการตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิต ความเอื้ออาทรในสังคม และการรับรู้ต่อการทุจริตในสังคม (Helliwell et al. 2022) การสำรวจความสุขคนไทยรายจังหวัด พบว่า จังหวัดที่มีรายได้ต่อครัวเรือนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่มีคะแนนความสุขต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศมี 11 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ สุราษฎร์ธานี และพระนครศรีอยุธยา (Prukkanone et al. (2022) และ ภาคที่มีคะแนนเฉลี่ยความสุขมากที่สุด คือ ภาคเหนือ รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และกรุงเทพฯ ปริมาณผลตามลำดับ (National Statistical Office Ministry of Digital Economy and Society, 2021) ผลการสำรวจนี้แสดงให้เห็นว่า การวัดด้วยการอัตราการเติบโตเศรษฐกิจไม่ได้เป็นเครื่องบ่งชี้ของความสุขคนในประเทศอีกต่อไป ในขณะที่ความสุขจะเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการกำหนดนโยบายระดับประเทศและระดับท้องถิ่น สอดรับกับเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข” (Secretary Office of National Strategy board, 2021) จึงมีคำถามว่า ทำอย่างไรให้คนไทยเป็นประเทศที่มีความสุขในระดับต้นๆ ของโลก ความสุขของของชุมชน ถูกเรียกขานต่างกันไป เช่น ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนแข็งแรง ชุมชนน่าอยู่ แนวทางการพัฒนาความสุขของคนในชุมชนพบว่าความสุข อาจเกิดจากความเป็นอยู่ที่ดี 4 ด้าน ได้แก่ (1) ทางกาย รวมถึง สุขภาพอนามัยความพอเพียงทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศที่ดี (2) ทางจิตใจ รวมถึงการมีความเครียดน้อย ความมีสติและ สุขภาพจิตดี (3) ทางสังคม รวมถึงการอยู่ร่วมกันด้วยดีทั้งในครอบครัว ในชุมชน และในสังคม รวมถึงการพัฒนาด้านวัฒนธรรมและสันติภาพ (4) ทางจิตวิญญาณ รวมถึงความเมตตา สัมมาทิฐิและเอาตนเป็นศูนย์กลางในน้อยลง (Kittapraphat, 2022)

การพัฒนาเมืองแห่งความสุขบนวิถี 4 ดี คือ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี และสิ่งแวดล้อมดี 1) ต้องมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย 2) ต้องเริ่มต้นพัฒนาที่คน 3) ต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) ต้องมีแนวปฏิบัติ ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับและชัดเจน โดยอาศัยระบบและกลไกในการขับเคลื่อนที่ชัดเจน (Dasri, Pimpo, Iammnook and Srikan, 2020) โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม ซึ่งต้องอาศัยทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน การมีส่วนร่วมของพลัง

บ้าน-วัด-ราชการ/โรงเรียน ภายใต้กรอบของบริบท 3 ประการ ได้แก่ บริบทของศีลสิกขา คือ สร้างหลักประกันคุณภาพชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว สังคม และสุขภาพ เพื่อให้เกิดการใช้กายและวาจาที่ไม่เกิดโทษ บริบทของจิตสิกขา คือ สร้างความสงบทางจิตใจ เพื่อประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจ และบริบทของปัญญาสิกขา (Phrakhrusoontornwatcharakon and Phrakhruiwiroonwatcharadham, 2020)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอดีตราชธานีของไทยที่มีประวัติยาวนานถึง 417 ปี ซึ่งนับว่ายาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของชาติไทย และเป็นพื้นที่มรดกโลก นอกจากนี้ยังเป็นอู่ข้าว อู่น้ำที่สำคัญเป็นชุมทางการคมนาคมระหว่างภาค และศูนย์กลางเศรษฐกิจสำคัญ ทำให้จังหวัดอยุธยา เป็นจังหวัดอันดับต้นๆ ของประเทศไทยที่มีอัตราการผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) สูงติดอันดับต้นๆ ของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง (Wikipedia, 2022) ปี 2563 ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) อยู่อันดับ 6 ของประเทศ (Office of the National Economics and Social Development Council, 2022) มีรายได้จากการท่องเที่ยวอันดับที่ 15 ของประเทศ จุดเด่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีคนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันยังคงอยู่ให้เห็นเด่นชัดถึงการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชาวพุทธ คริสต์และอิสลาม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมาช้านาน เห็นได้จากมัสยิดกุฎีซ่อฟ้าที่มีอายุเก่าแก่ไม่ต่ำกว่า 1300 ปี และมีประวัติศาสตร์สำคัญเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ชาวพุทธและมุสลิมที่ยาวนานจวบจนถึงปัจจุบันการอยู่บนสังคมพหุวัฒนธรรมยังคงความเข้มแข็ง จึงทำให้เป็นพื้นที่ต้นแบบที่โครงการสายใจไทยใส่ใจได้เลือกเป็นพื้นที่ศึกษารากฐานวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยนำเยาวชนจากพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนใต้ เข้าค่ายประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาเรียนรู้การอยู่อย่างสันติสุขของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2563 ศูนย์คุณธรรมจึงได้ยกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็น 1 ใน 4 จังหวัดคุณธรรมนาร่อง ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรมในระยะที่ 2 (Pattamasang, 2022)

คณะผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยกลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมที่จะสามารถพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยอาศัยการลงมือปฏิบัติผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มทางสังคมร่วมกับทีมนักวิจัยในฐานะกัลยาณมิตรและนำอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้นำองค์ความรู้ด้านจิตและปัญญามาช่วยพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข และเป็นเมืองต้นแบบคุณธรรม ตามแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 โดยมีเป้าหมายพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งเรียนรู้ นำเที่ยว นำอยู่นำลงทุน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภาครัฐกิจการค้าและการบริการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างสังคมคุณธรรมสู่สังคมสันติสุขให้เกิดความยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) โดยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้ การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1998) มี 4 กระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

ขั้นตอนที่ 1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาเอกสารมุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ความสุขและเมืองแห่งความสุขกับความเข้มแข็งของชุมชน 2) สังคมพหุวัฒนธรรม 3) การมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4) การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน 5) ผู้นำกับการพัฒนาชุมชนสันติสุข 6) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา 7) การสร้างเครือข่ายจิตอาสากับทุนทางสังคม 8) สภาพบริบทและประวัติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณ หนังสือตำรา งานวิจัย เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการค้นคว้าสารนิเทศในอินเทอร์เน็ต

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย 1) รวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดและออกแบบกระบวนการวิจัย เพื่อ คัดเลือกเครื่องมือ และวิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และประเมินผลที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและผู้เข้าร่วมวิจัย 2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านงานวิจัยเพื่อสังคมและงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ วิเคราะห์วิพากษ์ความเหมาะสมและความสอดคล้องของเครื่องมือและร่างชุดแผนปฏิบัติการชุมชน กับความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัย 3) ปรับปรุงเครื่องมือและข้อสังเกตจากผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันก่อนนำไปใช้ในการปฏิบัติการในพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล และประเมินผล เพื่อให้ข้อมูลรอบด้านครอบคลุมประเด็นศึกษา และเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการวิจัยแต่ละขั้นตอนของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

ทั้งนี้ การรับรองจริยธรรมงานวิจัยเพื่อการทดลองในมนุษย์ งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลข ว.149./2565 เพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย ก่อดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมได้รับทราบและเห็นด้วยยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย โดยชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบถึงสิทธิในการที่จะถอนตัวออกจากการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา และผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมไว้ในที่ปลอดภัย ไม่เปิดเผยแก่ผู้อื่นหากไม่ได้รับความยินยอมหรืออนุญาตจากผู้เข้าร่วมวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดขอบเขตพื้นที่ พื้นที่ศึกษานำร่อง อำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมี 21 ตำบล ประกอบด้วย 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านป้อม ตำบลเกาะเรียน ตำบลหันตรา ตำบลสำเภาล่ม ตำบลบ้านใหม่ ตำบลวัดตูม ตำบลปากกราน ตำบลหัวรอ ตำบลคลองสวนพลู และตำบลไผ่ลิง เพื่อสร้างพื้นที่เครือข่ายภาคประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสะท้อนผล ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบ โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มอาสาสมัครที่เข้าร่วมพัฒนา 1) เป็นแกนนำอาสาที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา 2) มีแนวคิดและอุดมการณ์ที่จะพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นด้วยความเสียสละ 3) มีใจเปิดกว้างรับพร้อมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการ 2 ระยะ ระยะที่ 1 แนวร่วมจากแกนนำอาสาที่ร่วมพัฒนาจิตวิทยการวิจัยและเป็นนักวิจัยท้องถิ่นในการขับเคลื่อนพลังเครือข่ายภาคประชาชน ระยะที่ 2 เครือข่ายแกนนำที่นักวิจัยท้องถิ่นได้เชิญเข้าร่วมเป็นกลุ่มอาสาสมัครโครงการเพื่อร่วมพัฒนาขับเคลื่อนจังหวัดอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 4 ขยายผลเครือข่ายแกนนำอาสาที่เข้าร่วมโครงการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาค ประชาชน เพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย 2) การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ 3) การสรุปผลการวิจัย โดยกิจกรรมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมีกิจกรรมสำคัญ 4 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1998) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยมีการเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย สังเคราะห์ข้อมูลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบความรู้ในการวิจัยที่จะนำมาใช้ในการออกแบบการวิจัย และเครื่องมือการวิจัย เตรียมคน เตรียมชุมชน สร้างความตระหนักร่วมกัน โดยติดต่อแกนนำอาสาตั้งต้นที่ได้ร่วม และขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 4 มาปรับปรุงเพื่อดำเนินการตามแผนในการทำโครงการกิจกรรมพัฒนาความสุขเครือข่ายตำบล 3 กลุ่มวัตถุประสงค์ของวงรอบนี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมลงมือปฏิบัติผ่านการดำเนินโครงการ วิเคราะห์ ปรับปรุง สร้างพลังให้เครือข่ายเข้มแข็ง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นปฏิบัติการและสังเกต (Act and Observation) เป็นขั้นตอนที่แกนนำที่เข้าร่วมเริ่มปฏิบัติการตามแผน ผู้วิจัยสังเกตการณ์ผู้วิจัยสังเกตการณ์พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมและสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ประเด็นในการสังเกต คือ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก บรรยากาศในการทำกิจกรรม การแสดงความเห็นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การทำหน้าที่ของสมาชิก การจัดกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน และใช้ไลน์กลุ่มในการสื่อสาร และสังเกตจากการสื่อสารไลน์กลุ่ม พฤติกรรมการสื่อสารและความมุ่งมั่นของแกนนำ และรวมถึงขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคสะท้อนคิด AAR ผ่านการทบทวนสิ่งที่ได้ทำความรู้สึกละเอียดที่ ทำ และข้อเสนอแนะการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยทำการสรุปถอดบทเรียนเพื่อทบทวนการถอดบทเรียนการดำเนินงานขับเคลื่อนเครือข่ายแกนนำอาสาพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยเทคนิคสะท้อนคิด AAR

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหลักการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย เป็นการนำข้อสรุปย่อยๆ เหล่านั้นเชื่อมโยงเป็นบทสรุป โดยเรียบเรียงเนื้อหาในการนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย เพื่อสะท้อนความรู้สึกลึกซึ้งของผู้ให้ข้อมูลเพื่อประกอบการวิเคราะห์ และการนำเสนอด้วยภาพวิเคราะห์ (visual display) ในการนำเสนอรูปแบบองค์ความรู้ที่พบ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการรับรู้ความสุขแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่เห็นว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมและอยากพัฒนาให้เป็นเมืองแห่งความสุข 4 ด้าน คือ ด้านกายภาพ คือ เมืองที่มีความสะอาด รักษาธรรมชาติแวดล้อมให้มีความร่มรื่น ปราศจากมลพิษและภัยธรรมชาติ การคมนาคมสะดวก หน่วยงานท้องถิ่นให้การดูแลอย่างดี ประชาชนมีรายได้ที่พอเพียงและมั่นคง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่กินดีอยู่ดี และสุขภาพดี มีวิถีดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ด้านสังคมภาพ คือ เป็นเมืองที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปราศจากขโมยและอาชญากรรม

คนมีวินัยเคารพกฎระเบียบสังคม มีรอยยิ้ม ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน รักษาวัฒนธรรม มีความรักสามัคคี ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านจิตภาพ คือ เป็นเมืองที่ผู้คนมีศีลธรรม ใจเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว คิดเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มองโลกในแง่บวก ด้านปัญญาภาพ คือ เป็นเมืองหรือชุมชนที่ผู้คนเข้าใจและเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดี การเข้าถึงความสงบวิธีพอเพียง ปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนได้เข้าถึงสิทธิ มีอิสระและโอกาสด้วยความเท่าเทียม ปราศจากการแบ่งแยก การบริหารจัดการท้องถิ่นด้วยความโปร่งใสเปิดให้ประชาชนรับรู้และมีส่วนร่วม โดยปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดเมืองแห่งความสุข คือ การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผู้นำมีส่วนสำคัญ มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐ หน่วยงานราชการ องค์กร ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ประชาชนทุกภาคส่วน ปลูกฝังค่านิยมจิตอาสา เสียสละ การมีส่วนร่วม

กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 ระยะ กับ 16 กิจกรรมก้าวอย่างเพื่อเสริมพลังและพัฒนา กล่าวคือ **ระยะที่ 1 เตรียมคน เตรียมข้อมูล วิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา** โดยการสื่อสารสร้างความเข้าใจและค้นหาหนทางวิจัยท้องถิ่นเข้าร่วมโครงการ สืบหาข้อมูลบริบทเกี่ยวกับความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา **ระยะที่ 2 ปฏิบัติการพัฒนาเสริมสร้างพลังผู้นำอาสาสร้างเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม** ในระยะนี้มีบันไดก้าวอย่างที่ 1- 4 ขั้น เพื่อเสริมสร้างให้กลุ่มแกนนำอาสาที่เข้าร่วมมีเป้าหมายและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม **ก้าวที่ 1** รวมพลังจิตอาสารักษ์อยุธยา **ก้าวที่ 2** เชื่อมความคิดร่วมวางแผนทิศทางพัฒนาจากโจทย์ในพื้นที่ **ก้าวที่ 3** สร้างสรรค์การเรียนรู้ทบทวนความคิดร่วมพลังเดินทางสู่เป้าหมายอย่างเป็นระบบ **ก้าวที่ 4** ทบทวนวิสัยทัศน์ ขับเคลื่อนพลังอาสาสร้างสุข **ระยะที่ 3 ปฏิบัติขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยการเสริมสร้างพลังเครือข่าย** ด้วยบันไดก้าวอย่างที่ 5-13 เป็นขั้นตอนการพัฒนาเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายในการให้ความไว้วางใจในการทำงาน การยอมรับข้อผิดพลาด และการให้เกียรติเคารพการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน 1) ปฏิบัติการเปิดพื้นที่สร้างสุขแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ **ก้าวที่ 5-7** เป็นการลงมือปฏิบัติโครงการขับเคลื่อนกิจกรรมโดยพลเมืองอาสาหรือโยธยา โดย **ก้าวที่ 5** สร้างการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการ **ก้าวที่ 6** พลเมืองอาสาขับเคลื่อนโครงการขยะสร้างสุข **ก้าวที่ 7** สร้างพลังต้นตัว รวมพลคนรักษ์ท้องถิ่นพัฒนาท่องเที่ยวชุมชน 2) การต่อยอดขยายผลแบบมีพลัง ได้แก่ **ก้าวที่ 8 , 10-13** เป็นการขยายผลจากปฏิบัติการใน**ก้าวที่ 5-7** โดย **ก้าวที่ 8** ท่องเที่ยวเกาะเรียน ตามรอยเท้าทองกิบม้า **ก้าวที่ 10** ท่องเที่ยวหัตถาพาชิมกับพลเมืองอาสา **ก้าวที่ 11** พลเมืองอาสากลับมาพาท่องเที่ยวทุ่งมะขามหย่อง เป็นผลจากการเปิดพื้นที่สร้างสุขด้วยพลังเครือข่ายจาก**ก้าวที่ 5** ซึ่งเป็นโครงการกิจกรรมของพลเมืองอาสาในกลุ่มท่องเที่ยว และ **ก้าวที่ 12** ขยายพลังอาสาขยะสร้างสุข เป็นผลจากการเปิดพื้นที่สร้างสุขด้วยพลังเครือข่ายจาก**ก้าวที่ 7** ซึ่งเป็นโครงการกิจกรรมของพลเมืองอาสาในการจัดการขยะ ทั้งนี้ทุกๆ กิจกรรม พลเมืองอาสาในกลุ่มสร้างความเป็นเจ้าร่วมของกองทุนสวัสดิการ มีบทบาทในการร่วมในกิจกรรมต่างๆ 3) การประชุมสังเคราะห์ขยายความร่วมมือด้วยพลังเครือข่าย เป็น **ก้าวที่ 9** เชื่อมเครือข่ายขยายผลความร่วมมือสร้างเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข **ระยะที่ 4 เหลียวหลังแลหน้า ทบทวนการทำงานและวางแผนรวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข** การเสริมพลังอำนาจเครือข่ายพลเมืองอาสาหรือโยธยาในการติดตามทบทวนข้อมูลกิจกรรมที่ผ่านมา การชื่นชมตนเองและชื่นชมผู้อื่น การวางใจให้กันยอมรับข้อผิดพลาดและให้เกียรติการตัดสินใจของกันและกัน โดย **ก้าวที่ 14** สานพลังพลเมืองอาสาสังเคราะห์เรียน เป็นการวางแผนหารือแบบกันเองและสร้างพลังบวก มีการพูดคุยหารือสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่าย **ก้าวที่ 15** สานต่อพลังอาสาสร้างยุวชนไกด์ท้องถิ่นชุมชน การจัดการท่องเที่ยว

ชุมชนโดยมีเยาวชนอาสาเข้ามามีส่วนร่วม **ก้าวที่ 16** ทักทอพลังเครือข่ายสร้างสุขอย่างมีส่วนร่วม ผ่านห้องเที่ยวชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 2 กลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลที่เกิดขึ้นในการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชน พบว่าความสุขที่เกิดขึ้นโดยเริ่มจากมิติของความสุขด้านจิตภาพ คือ การทำงานด้วยความเสียสละ จิตอาสา ของผู้นำอาสาที่เป็นเครือข่ายส่งพลังให้กันและกันเพราะต่างไม่เห็นแก่ตัว ยินดีช่วยเหลือร่วมงานกันอย่างเต็มที่ ชื่นชมความสำเร็จของกันและกัน ส่งผลให้ขยายพื้นที่สร้างสุขด้วยจิตอาสา เช่น กิจกรรมขยะสร้างสุข มีจิตอาสาเพิ่มในพื้นที่ที่มาทำงานเป็นกลุ่มเครือข่ายอาสา กิจกรรมการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกองทุน คณะกรรมการมีเป้าหมายที่เป็นกองทุนแห่งความสุขร่วมกัน ทำให้การออกไปพบปะสมาชิก เก็บข้อมูลในพื้นที่ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการพัฒนากองทุนต่อไปสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน การปลูกพลังชุมชนให้ลุกมาทำงานร่วมกันในการจัดท่องเที่ยวชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดรายได้ คนในท้องถิ่นมีความสุขเมื่อมีคนมาเที่ยวชุมชน เป็นการสร้างพลังรักและอยากสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อส่งต่อถึงลูกหลานในอนาคต การประเมินผลการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

กลไกสำคัญในการเสริมพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งเพื่อร่วมขับเคลื่อนความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมของคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 หลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) การร่วมกลุ่มผู้นำอาสา 2) การร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 3) การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน 4) การร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย 5) การมีกลไกฉันทามติบนฐานคิดการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน ผู้นำที่ทำงานโดยความเป็นจิตอาสาเมื่อลงในแต่ละพื้นที่มีจำนวนน้อย การร่วมมือเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงจึงทำได้ยาก ดังนั้น การรวมตัวของกลุ่มผู้นำจิตอาสาจึงเป็นการเสริมพลังให้ผู้นำได้มีพลังเสริมนอกพื้นที่ หลักการนี้มีหัวใจสำคัญเชื่อมด้วยกัน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และรากฐานการใช้งานวิจัยเพื่อชุมชนที่มีชุมชนมาร่วมเป็นนักวิจัยและพี่เลี้ยงที่เป็นนักวิจัย

องค์ความรู้ใหม่

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ โมเดล “PAR SUK : สานพลังผู้นำอาสา สร้างการมีส่วนร่วมเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” PAR-Participatory หลักการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเสริมพลังอำนาจ ภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง มี 3 หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ความเต็มใจและตั้งใจ ความเสมอภาค เสรีภาพและอิสรภาพ การมีส่วนร่วมจะเป็นการเสริมสร้างพลังชุมชนให้มีความสามารถศักยภาพที่มี ทั้งที่เป็นเรื่องของทุนทางทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินติดตามผล ทั้งนี้ต้องอาศัยการทำงานแบบวงจร PAOR กล่าวคือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกตการณ์ (Observe) และการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) โดยการใช้วิจัยเพื่อชุมชนเป็นฐานในการสร้างพลังอำนาจให้ชุมชนโดยอาศัยพลังแห่งกลไกฉันทามติบนฐานคิดการใช้วิจัยได้สร้างองค์ความรู้ บทเรียน และภูมิปัญญาปฏิบัติ สังคมเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความเติบโตและเจริญงอกงามทางศิลปะและวัฒนธรรม บูรณาการอยู่ในวิถีปฏิบัติและวิถีความเป็นชุมชน

SUK คำว่า สุข หมายถึง เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ จิตภาพ ปัญญา ภาพ กายภาพ และสังคมภาพ โดยการขับเคลื่อนของเครือข่ายภาคประชาชนที่ได้รับการเสริมพลังอำนาจที่เป็นวงจร 4 ชั้น กล่าวคือ 1) **พลังแห่งการรวมกลุ่มผู้นำอาสา** ค้นหาสมาชิกเพื่อเชื่อมประสานรวมผู้นำอาสาที่มีจุดหมายร่วมกันมาเพิ่มพลังอาสาและสร้างการมีส่วนร่วม 2) **พลังแห่งการร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง**

มี 5 ประการ คือ (1) การประจักษ์พลังบวกความคิดการสร้างการมีส่วนร่วม (2) การพึ่งพิงตนเองด้วยต้นทุนของทุนชุมชน (3) การใช้แผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย (4) การสร้างการมีส่วนร่วมด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย (5) การสร้างความสุขภายในด้วยภาวนาเพื่ออาสา 3) **พลังแห่งการร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายผู้นำอาสา** ประกอบด้วย ปฏิบัติการสร้างสุขขับเคลื่อนกลุ่มผู้นำอาสา ปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนแบบมีส่วนร่วม 4) **พลังแห่งการร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย** ประกอบด้วย การสื่อสารติดตามการขับเคลื่อนงานกลุ่มเครือข่ายผู้นำอาสา การสื่อสารสาธารณะผลงานของกลุ่มผู้นำอาสาเพื่อเชื่อมโยงขยายเครือข่าย

การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ได้โมเดล “PAR SUK: สานพลังแกนนำอาสา สร้างการมีส่วนร่วมเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข”

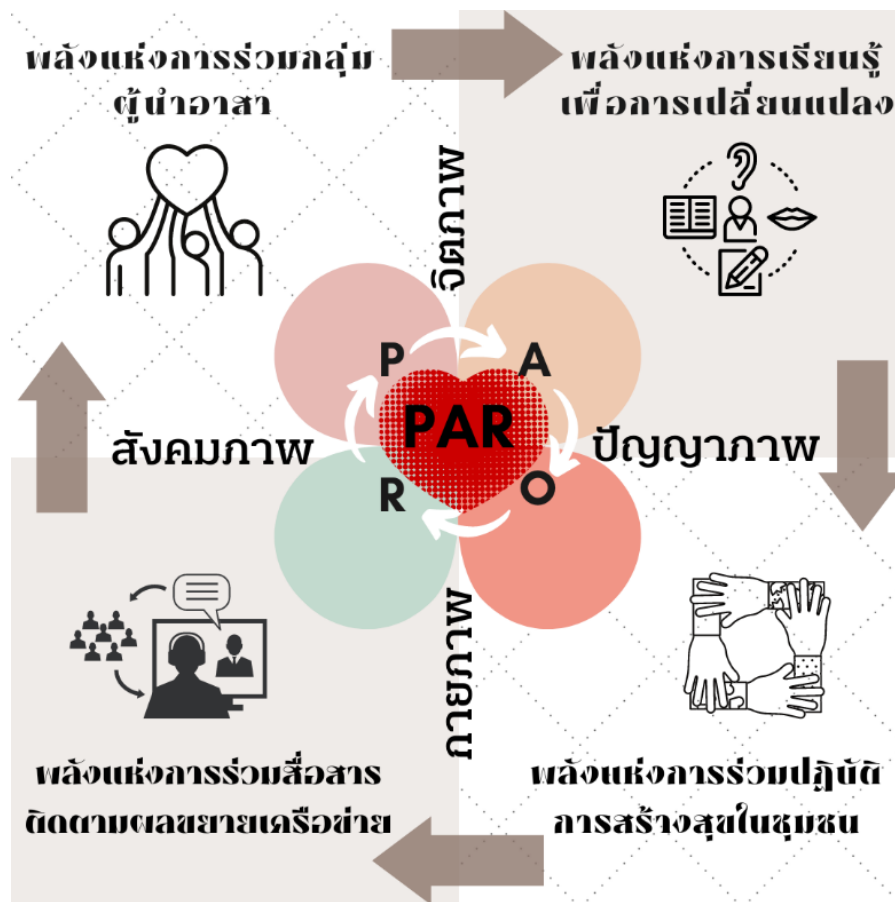

Figure 1: Model PAR-SUK

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษา ได้นำเสนอให้เห็นถึงกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายภาคประชาชน ด้วยการเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของแกนนำอาสา การค้นหาจุดหมายร่วมกันเรื่องความสุขที่เป็นจุดหมาย นำไปสู่การเสริมพลังแกนนำอาสาด้วยการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติสร้างการมีส่วนร่วม และการทบทวนวางแผนงานรวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ Laverrack (2007) ได้เสนอ 5 ขั้นตอนในการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน กล่าวคือ 1) การกระทำส่วนบุคคล

2) การรวมกลุ่มขนาดเล็กเพื่อการขับเคลื่อนไปด้วยกัน 3) การจัดตั้งองค์กรชุมชนให้กลุ่มมีโครงสร้างที่ชัดเจนมากขึ้น 4) การขยายความร่วมมือสู่ภาคีเครือข่าย 5) การปฏิบัติการทางการเมืองและสังคม นอกจากนี้ จากกิจกรรม 16 ก้าว ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นกระบวนการที่นำเครื่องมือวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) การสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งอาศัยการใช้สุนทรียสนทนา (Dialogue) เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมการรับฟังกัน เพื่อทำความเข้าใจปัญหาอย่างมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น จึงนำไปสู่การเป็นเจ้าของความคิด และเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยการมีกัลยาณมิตรหรือผู้ดำเนินการมาช่วยประสาน การเรียนรู้ ถอดบทเรียนจากตัวอย่างที่สำเร็จทำให้เปิดมุมมองความคิดสร้างสรรค์และสอดคล้องกับแนวคิดของ Wallerstein and Bernstein (1994) กล่าวว่า ขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของงาน สาธารณสุขซึ่งต้องปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้ 1) การรับฟังและทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่พบในชุมชน 2) การจัดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา (Dialogue) เกี่ยวกับปัญหานั้น 3) เสนอวิธีการแก้ปัญหา จากความเห็นของทุกคน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ปัญหา นั้น เทคนิคกระบวนการกลุ่ม เช่น การรวบรวมความเห็นไว้เป็นหลักฐาน แสดงความเห็นผ่านการเล่าเรื่อง การแสดงละคร บทบาทสมมติ ภาพถ่าย บทเพลง โดยมีวิทยากรกลุ่มเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ การใช้การตั้งคำถาม เพื่อให้เกิดการอภิปราย และวิเคราะห์ร่วมกัน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันระหว่างกัน รวมถึงเสนอ วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กลไกในการเสริมพลังอำนาจเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อน เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญ 4 ประเด็นที่ค้นพบมาทำการอภิปรายผล ได้แก่ 1) พลังกลุ่มผู้นำเครือข่ายกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสุขในชุมชน 2) การพัฒนาผู้นำด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 3) การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายผู้นำอาสา 4) การสื่อสารสาร ติดตามขยายเครือข่าย สอดคล้องกับ Phramaha Suthit Apakaro and Intharasuwan (2010) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข โดยเสนอจัดกลุ่มความสุขทั้ง 4 มิติ ย่อลงเหลือ 2 มิติ กล่าวคือ มิติความสุขภายใน (สุขภาวะทางจิตใจ อารมณ์และปัญญา) และมิติความสุข ภายนอก (สุขภาวะทางกาย และสังคม) สอดคล้องกับ Sisabai (2021) ที่ได้ถอดบทเรียนจากพื้นที่วิจัย: การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ความสำคัญของการเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายภาคประชาชน(กลุ่มผู้นำอาสา) ขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงการสร้างเครือข่ายผู้นำอาสา หรือนัยว่า เครือข่ายภาคประชาชนจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนเมืองแห่งความสุข การใช้แนวคิดเรื่องเครือข่ายกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีผลการวิจัยหลายชิ้นที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ของพลังเครือข่ายภาคประชาชนและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติด้านระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Tanyuwattana and Naruepatr (2022) ที่เสนอว่า การสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งต้อง 1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง 5) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การพึ่งอิงร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย ของ Phramahawichai Vachilatammo et al. (2020) โดยผลการศึกษาเสนอว่า ขั้นตอนการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์สามจังหวัดชายแดน

ภาคใต้ สรุปไว้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความตระหนักถึงปัญหาและสำนึกในการรวมตัว 2) การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ 3) การแสวงหาแกนนำที่ดีของเครือข่าย และ 4) การสร้างแนวร่วมของสมาชิกเครือข่าย

สรุป

การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข กลไกสำคัญในการเสริมพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็ง มีหลายองค์ประกอบ เช่น การรวมกลุ่มผู้นำอาสา การร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน การร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย การมีกลไกฉันทามติบนฐานคิดการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน การรวมตัวของกลุ่มผู้นำจิตอาสาจึงเป็นการเสริมพลังให้ผู้นำได้มีพลังเสริมนอกพื้นที่ หลักการนี้มีหัวใจสำคัญเชื่อมด้วยกัน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น หลักการและแนวทางดังกล่าวจะทำให้เกิดการร่วมปฏิบัติด้วยเครือข่ายผู้นำอาสา เกิดการลงมือปฏิบัติสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมาสร้างพื้นที่แห่งความสุขของชุมชน ซึ่งจะเกิดพลังทำงานที่เข้มแข็ง สร้างการตระหนักรู้ถึงการมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบชุมชนร่วมกัน ทั้งในเป้าหมายและความต้องการ ร่วมแบ่งปันทรัพยากรและประสบการณ์ ขยายกิจกรรมหรือกลุ่ม และติดตามประเมินผลตามมา ซึ่งเป็นระบบและกลไกไปสู่การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ “การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชน เช่น การรวมกลุ่มผู้นำอาสา การร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน การร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย การมีกลไกฉันทามติบนฐานคิดการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นต้น สามารถนำไปถอดบทเรียนเป็นพื้นที่ หรือเป็นกรณีศึกษาให้กับผู้จัดการเรียนการสอนด้านสังคมศาสตร์ ด้านศึกษาศาสตร์ ด้านพัฒนาสังคม ด้านสันติศึกษา หรือสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปต่อยอดองค์ความรู้ การนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ศึกษาอื่นโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นกระบวนการฝึกและสร้างการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายพื้นที่วิจัยประจำตำบล เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้ศึกษานำไปต่อยอดขยายผลและเพิ่มเครือข่ายแกนนำอาสาในชุมชน

2.2 การสร้างเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ด้วยกลไกการเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน เป็นการศึกษาวิจัยในบริบทแก้ปัญหาในพื้นที่

References

- Dasri, C., Pimpo, P., Iammnok, K., & Srikan, N. (2020). Lesson Learnt from Human Capital Development by the Project of “Sa Kaeo Happiness City” in Sa Kaeo Province. *Mahachula Academic Journal*, 7(1) 232-246.
- Helliwell, J. F. et al. (2022). *World Happiness Report 2022*. New York: Sustainable Development Solutions Network, 2022. Retrieved October 10, 2022, from <https://worldhappiness.report/archive/>
- Kittapraphat, S. (2022). Gross Happiness or Social Well-Being: Public Policy that Thai People Must Jointly Create. Retrieved August 2, 2022 from http://www.happysociety.org/uploads/HsoDownload/4/download_file.pdf
- Laverack, G. (2007). *Health Promotion Practice: Power and Empowerment*. London: Sage Publications.
- National Statistical Office Ministry of Digital Economy and Society. (2021). *The Results of the Mental Health (Happiness) Survey Summary of People in Thailand 2020*. Bangkok: Bangkok Blog Limited Partnership.
- Office of the National Economics and Social Development Council. (2022). *Regional and Provincial Products in Chain Quantity, 2018 Edition*. Retrieved September 20, 2022, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5628&filename=gross_regional
- Pattamasang, A. (2022). *The Moral Center (Public Organization), Moves Forward with the Moral Provincial Model, Preparing to Launch 4 Moral Provinces, Phase 2*. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.moralcenter.or.th>
- Phrakrusoontornwatcharakan, & Phrakhruwiroonwatcharadham. (2020). Happiness Community: Process of the Citizen Consciousness Learning of the Community by Using Community as a Social Lab. *Journal of Yanasangvorn Research Institute*, 11(1), 1-12.
- Phramaha Suthit Apakaro, & Intharasuwan, K. (2010). *Sustainable Community Happiness Indicators*. Bangkok: Institute of Learning Promotion for Happy Community.
- Phramahawichai Vachilatammo et al. (2020). *Enhancing Public Awareness and Network Management of the Creative Community in Thailand. (Research Project)*. Buddhist Research Institute of MCU: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Prukkanone, B. et al. (2022). Happiness in Thai Population: A 2018 National Survey Analysis at Provincial Level. *The Journal of Mental Health of Thailand*, 30(1), 75-86.
- Secretary Office of National Strategy board. (2021). *National Strategy 2018 – 2037 (Short Version)*. Retrieved May 3, 2021, from https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- Sisabai, S. (2021). Lesson Learned from the Research Area: Strengthening Social Network to Recluse Risk Factors according to Buddhism in Klong Krathing Community, Samut Songkram Province. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 4(1), 74-88.

- Tanyuwattana, T., & Naruepatr, J. (2022). *Empowering Volunteer Network Through Social Capital: Case Study on the Role of the Officials from the National Civil Affairs Department. Continuing Report of the Academic Seminar on the Occasion of the Establishment of the Faculty of Social Administration, Thammasat University, Year 65*. Retrieved January 20, 2022, from https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_document/1.2
- Wallerstein, N., & Bernstein, E. (1994). Introduction to Community Empowerment Participatory Education and Health. *Health Education Quarterly*, 21(2), 141-148.
- Wikipedia. (2022). *List of Provinces in Thailand Sorted by Provincial Product*. Retrieved August 2, 2022, from <https://www.shorturl.asia/C8hTK>